

СЎЗ САЊАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

5 ЖИЛД, 2 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 5, НОМЕР 2

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 5, ISSUE 2

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№2 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2022-2>

Бош мухаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош мухаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илҳом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илҳом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр

академик (Ўзбекистон)

Якуб Умарўғли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммаед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддиқова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масбул котиб, доцент (Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр

академик (Ўзбекистон)

Якуб Умар оғли

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бокиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммаед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархўжаев Мухтор

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабоев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддиқова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. sci., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. sci., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. sci., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. sci., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. sci. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

1. Шоҳиста Умиджон қизи Муҳамедова “ЗУЛМАТ” ҚИРОЛЛИГИДА СУКУТ ХАВФИ.....	4
2. Худойбердиева А.Х. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗНО-КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ У ШКОЛЬНИКОВ.....	11
3. Asadov To’lqin Hamroyevich O’ZBEK TILIDA SO’Z YASALISHI TADQIQI VA RIVOJI XUSUSIDA.....	17
4. Fayziyeva Aziza Anvarovna METAFORALAR TARJIMASINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI.....	25
5. Sultanova Muxabbat Shamsiyevna, Mardanova Firuza Subhonovna CHET TILLARNI O’RGANISHNING INTERFAOL USULLARI.....	30
6. Максумова Фарида Абдуразаковна СТИЛЕВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЕ ИСКУССТВО ТУРЦИИ.....	35
7. Ахмедова Азиза Хусеновна ПРИРОДА СЕМАНТИЧЕСКОЙ ДЕРИВАЦИИ В МОЛОДЕЖНОМ СЛЕНГЕ (НА МАТЕРИАЛЕ СЛОВАРЕЙ МОЛОДЕЖНОГО СЛЕНГА).....	42
8. Туракулова Зарина Мардонкуловна МНОГООБРАЗИЕ ТЕМАТИЧЕСКИХ ГРУПП УСТАРЕВШИХ ЛЕКСИЧЕСКИХ И ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ РУССКОГО ЯЗЫКА, ОБРАЗУЮЩИХ РАЗЛИЧНЫЕ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ПОЛЯ.....	49
9. Сулайманова Нилуфар Жаббаровна ДИОЛОГИК НУТҚДА БАҲО НУТҚИЙ АКТЛАРИ БАЖАРИЛИШИНИНГ ПРАГМАТИК ВА СОЦИОЛИНГВИСТИК ШАРТЛАРИ.....	55
10. Umarova Feruzabonu Bobir qizi TARBIYACHILARNING KASBIY MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	67
11. Shahnoza Izbosarova HALIMA XUDOYBERDIYEVA IJODIDA O’XSHATISHLARNING LINGVOROETIK XUSUSIYATLARI.....	71
12. Рашидова Умида Мансуровна БАДИИЙ МАТНДА УСЛУБИЙ ХОСЛАНГАН ПОЛИСЕМАНТИК ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАРНИНГ ФУНКЦИОНАЛ-СТИЛИСТИК ХУСУСИЯТЛАРИ.....	77
13. Назарова Нуржахон Баходировна ЭРТАКНИНГ ДИСКУРСИВ БЕЛГИЛАРИ.....	82
14. Дўстова Сурайё Савроновна “ТАЗКИРАИ ШУАРО”ДА БЕРИЛГАН ҒАЗАЛЛАРДАГИ МАТНИЙ ФАРҚЛАР.....	86
15. Юсуфжонова Шахло Мухторовна ТАРЖИМА МУАММОЛАРИНИНГ УМУМЛАШТИРИЛГАН ТАВСИФИ.....	92

ISSN: 2181-9297

www.tadqiqot.uz

Fayziyeva Aziza AnvarovnaBuxoro davlat universiteti, Tarjimashunoslik
va lingvodidaktika kafedrası o'qituvchisi**METAFORALAR TARJIMASINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI** <https://doi.org/10.5281/zenodo.0000000>**ANNOTATSIYA**

Zamonaviy tilshunoslikda til va madaniyat o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish yetakchi o'rinlardan birini egallaydi, bu turli madaniyatlar o'rtasidagi muloqot va o'zaro ta'sirning doimiy ravishda kengayib borishi bilan bog'liq. Lison va madaniyatning o'zaro aloqasini o'rganuvchi lingvomadaniyatshunoslik madaniyatning tilda aks etishi, so'zlovchilar tafakkurida yaratilgan lisoniy manzara haqida ma'lumot beradi. Ushbu maqolada tilshunoslik hamda tarjimashunoslikning dolzarb muammolaridan biri bo'lgan metaforalar va ular tarjimasining o'ziga xos jihatlari tahlil qilingan. Maqolada metaforalarning klassifikatsiyalari, shuningdek, metaforalarda ifodalangan lingvomadaniy xususiyatlarni adekvat tarjima qilish muammolari yoritilgan. Izlanuvchi maqolada xorijiy tilshunos va tarjimashunos olimlarning metaforalar tarjimasiga oid tadqiqotlaridan manba sifatida foydalangan.

Tayanch so'zlar: metafora, tushuncha, implitsit, lingvomadaniy, tarjima, tarjima qonunlari, ifoda, metaforik ifoda, metaforik tasvir.

Файзиева Азиза АнваровнаБухарский государственный университет,
преподаватель кафедры Переводоведение и лингводидактика**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА МЕТАФОР****АННОТАЦИЯ**

Изучение взаимосвязи языка и культуры занимает одно из ведущих мест в современном языкознании, что связано с постоянным расширением общения и взаимодействия между разными культурами. Лингвокультурологические исследования, изучающие отношения между языком и культурой, предоставляют информацию о языковой картине мира, отражающей выражение культуры в языке и мышлении говорящих. В данной статье анализируются метафоры, являющиеся одной из актуальных проблем лингвистики и переводоведения, и специфика их перевода. В статье рассматриваются классификации метафор, а также проблемы адекватного перевода лингвокультурных признаков, выраженных в метафорах. В качестве источника в статье использованы исследования зарубежных лингвистов и переводчиков по вопросам перевода метафор.

Ключевые слова. метафора, концепт, имплицит, лингвокультурологический, перевод, законы перевода, выражение, метафорическое выражение, метафорический образ.

Fayziyeva Aziza Anvarovna

Bukhara State University, teacher at the
department of Translation studies and linguodidactics

LINGUISTIC AND CULTURAL FEATURES OF THE TRANSLATION OF METAPHORS

ANNOTATION

The study of the relationship between language and culture occupies one of the leading positions in modern linguistics, which is associated with the constant expansion of communication and interaction between different cultures. Linguocultural studies, which studies the relationship between language and culture, provides information about the linguistic landscape that reflects the expression of culture in the language and the thinking of the speakers. This article analyzes metaphors, which are one of the current problems in linguistics and translation studies, and the specifics of their translation. The article discusses the classifications of metaphors, as well as the problems of adequate translation of linguocultural features expressed in metaphors. In the research article, the researcher used as a source the research of foreign linguists and translators on the translation of metaphors.

Key words: metaphor, concept, implicit, linguoculturological, translation, principles of translation, expression, metaphorical expression, metaphorical image.

Tilning ma'juziy qismi hisoblangan metaforalar abstrakt tushunchalarni obrazli shaklda tasvirlash orqali insonning anglash jarayonini osonlashtirishga xizmat qiladi. Metafora so'zi yunon tilidagi metapherein so'zidan kelib chiqqan bo'lib, "meta" - "ustida" hamda "pherein" – "harakat, ko'chirmoq" ma'nolarini anglatadi. So'zning etimologiyasidan kelib chiqqan holda, metafora bu narsa, hodisa yoki tushunchaning bir yoki bir necha xususiyatlarini boshqa narsa, hodisa yoki tushunchaga ko'chirib o'tishni bildiradi.

Metafora lisoniy hodisa sifatida yunon faylasuflari va ritoriklaridan tortib hozirgi zamon tilshunoslari tomonidan hanuzgacha o'rganilib kelinmoqda. Xususan, Aristotel o'zining "Poetika" asarida metaforaga "so'zning eski qo'llanilishidan yangi ma'nodagi qo'llanishga o'tishi" deya ta'rif bergan. [12,89] Aristotel tasnifiga tayanadigan bo'lsak, ushbu ta'rifga ko'ra semantik jihatdan o'zgarishga uchragan boshqa ifodali til vositalari, xususan, allegoriya, sinekdoxa, metonimiya va shunga o'xshash vositalar metafora xususiyatlariga ega bo'ladi. Aynan shu qarash Piter Nyumarkning "metafora o'xshashlikni ifodalovchi har qanday ma'juziy lisoniy birlikdir" degan ta'rifiga mos keladi. [9,104]

Nyumark metaforalarni struktur jihatdan oddiy, ya'ni bir lisoniy birlik bilan ifodalanadigan metafora hamda yasama, ya'ni so'z birikmasi, gap hattoki butun boshli matn bilan ifodalanadigan metaforalarga ajratadi.

Funksional jihatdan esa metaforalarning ikki – konnotativ va estetik vazifasi borligi ko'rsatadi. Konnotativ funktsiya metaforaning ham aniq, ham mavhum tushunchalarni batafsil tasvirlashini, fikrlarni yorqin ifodalash va tasvirlangan obyektning sifatini tavsiflash xususiyatini anglatadi. Estetik vazifasi esa metaforaning o'quvchiga estetik ta'sir ko'rsatish, uni qiziqtirish va hayratda qoldirish xususiyatiga egaligini anglatadi. Olim bu ikki funktsiyaning metaforada mujassamlanishini qayd etgan, ya'ni metaforada shakl va mazmun birligi, kognitiv va estetik vazifalar mujassamlashgan bo'lishi kerak.

Metaforalar tipologiyasiga ko'ra, Nyumark ularni oltita guruhga bo'lib chiqqan:

O'lik metaforalar – bunday metaforalarning tilda qo'llanishi shu darajada keng tarqalganki, ularning ifodalaydigan tasvirlari belgilanmagan, ya'ni tafakkurda alohida obraz yaratmay qo'ygan. Ular odatda zamon, makon, inson tanasi hamda ekologiyaga oid so'zlar yordamida yasaladi. Alohida olib qaraganda, og'iz, qo'l, oyoq, ust kabi so'zlarni tarjima qilish juda oson, har bir tilde ushbu so'zlar anglatadigan ma'no verballashgan ekani aniq. Ammo ular metaforik ibora tusiga kirganda tarjimada ayrim qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Bir madaniyatda qo'llanib, tilga singib ketgan metafora boshqa tilga o'girilganda o'girilayotgan til xususiyatlari, o'sha tilda so'zlovchilar ongida

ushbu metaforik birlik qaysi obrazda namoyon bo'lishiga qarab tarjima amalga oshiriladi. Masalan, o'zbek tilidagi "uzukning ko'zi" metaforasi ingliz tilida "eye of a ring" deb tarjima qilinmaydi, chunki ingliz lisoniy olamida bunday ibora mavjud emas, ularda ushbu vaziyatda "stone of a ring" – "uzukning toshi" tarzida qo'llaniladi.

O'lik metaforalarning o'zini uch guruhga tasniflash mumkin: idiomalar, ya'ni ingliz tiliga xos ko'chma ma'nodagi birikmalar; metonimlar hamda sinekdoxalar. "Reflect" so'zining lug'aviy ma'nosi "aks ettirish", ya'ni oyna yoki suv biror narsani o'zida aks ettiradi. Ushbu so'z idiomatik tarzda qo'llanganda bu xususiyat insonga ko'chirilib, "biror narsa haqida chuqur o'ylamoq" ma'nosini anglatadi. "Reflect" so'zi ingliz tilida metaforik tasvir yaratishdan uzoqlashib, nutqda oddiy so'zga aylanib ulgurgan. Metonimiya hodisasi jonsiz metaforaga aylanishi ushbu misolda o'z aksini topgan. Ingliz tilida "crown", ya'ni "toj" so'zi "qirollik" ma'nosida bimalol ishlatiladi. Bunda qism orqali unga aloqador butun ifodalanmoqda. Sinekdoxa esa birikma hosil qilganda ko'chma ma'noga ega bo'luvchi qismni anglatuvchi oddiy so'zlar, xususan, foot so'zi "foot of a hill" birikmasida ma'no ko'chishiga uchragan. Ushbu metaforik birikma o'zbek tilida ham metafora orqali tarjima qilinadi, lekin o'zbek lingvomadaniyatida "tog'ning oyog'i" deb emas, balki "tog'ning etagi" tasviriy ifodasi mavjud.

Klishe metaforalar – klishe birikmalar orqali ifodalangan metaforalar. Misol tariqasida, ingliz tilida tanishlar uchrashib qolganda ishlatiladigan long time no see iborasi (anchadan buyon ko'rishmadik). Yoki transparent lie (oshkora yolg'on) tilde qotib qolgan ifoda sifatida nutqda ishlatiladi. Klishe metaforalar o'lik va standart metaforalar o'rtasidagi metafora sifatida hali tilda to'liq metaforik obrazini yo'qotmagan, lekin estetik ma'nosini yo'qotgan lisoniy birlik sifatida tasniflangan.

Standart metaforalar – tilda shakllanib ulgurgan, lekin ko'p qo'llanilgandan o'lik metafora turiga hali o'tmagan metaforalar. He sees fear in my heart gapida qo'llangan to see fear in one's heart metaforasi muallif tomonidan biroz o'zgartirilgan bo'lib, metaforaning asl klishe shakli to see fear in one's eyes – kimningdir ko'zlaridagi qo'rquvni ko'rmoq tarzida keladi. Standart yoki odatiy metaforalar ruhiy va jismoniy holatga tegishli har qanday vaziyatni ifodalaganda ham kognitiv, ham estetik funksiyasini to'liq bajaradi. Jumladan, tasvirda aniq va abstrakt narsalarni obrazli ifodalaydi, tinglovchi yoki o'quvchida qiziqish uyg'ota oladi. Nutqda har qancha ko'p ishlatilsa ham, odatiy metaforalar ta'sir doirasini yo'qotmagan bo'ladi. Misol uchun, ingliz tilidagi "wooden face" metaforasi inglizlar tafakkurida hissiz, biror emotsiyani ifodalamaydigan yuz tasvirini uyg'otadi, lekin o'zbek kognitsiyasida "yog'och yuz" tasviri mavjud emas.

Moslashtirilgan metafora – bunday turdagi metaforalar odatda standart shakldagi metaforaning yozuvchi tomonidan kontekstga moslashtirilgan turi hisoblanadi. Nyumark fikricha, odatda til va madaniyatni ifoalovchi maqollar ushbu kategoriyaga mos keladi. The ball is a little in their court, get them in the door gapida keltirilgan the ball is a little in their court aslida ingliz tilida qo'llaniladigan idioantik birikma the ball is in somebody's court (biror kishiga tegishli vazifa yoki kimningdir mas'uliyati) metaforasining kontekstga moslashtirilgan shaklidir. Adaptatsiyaga uchragan metaforalarning tarjimasini ham tarjimondan yuksak mahorat talab qiladi, chunki bunday metaforaning aynan o'zgargan qismi tarjimada yaratilayotgan metaforada qayta tiklanishi muammoli tarjima vaziyati bo'lishi ehtimoldan xoli emas.

Yangi paydo bo'lgan metaforalar yoki metaforik neologizmlar, asliyat matnida umumiy tarzda qo'llangan yangi metaforalar. Nyumark ularni jonli (tirik) metaforalar deb ataydi. Masalan, groovy metaforasi, 80-yillarda ingliz tilida xalqlarda ommalashgan sleng bo'lib, aslida jazz musiqasiga oid termin, insonlarga nisbatan ishlatilib, zamonaviy, go'zal, ajoyib ma'nolarida qo'llanila boshlangan. Hozirgi kunda keng foydalanishda bo'lgan "salty" metaforasini ham yangi metafora turiga kiritish mumkin. "Salty" ning asl nominativ ma'nosi ovqat yoki iste'mol qilinadigan taomga nisbatan ishlatilib, sho'r, tuzi ko'p ma'nosini ifodalasa, bu ma'no yangi metaforada insonlarga ko'chirilib, jahldor, darg'azab ma'nolarini olgan.

Original metaforalar, bu turdagi istioralar so'zlovchilar ommaviy nutqida uchramaydigan, balki yozuvchi va so'zlovchilar tomonidan diskursni yanada qiziqarliroq, ifodalibroq va tasvirga boy qilish maqsadida yaratilgan o'ziga xos metaforalardir. Aynan ular yozuvchi g'oyasining mag'zini

tashkil etadi. [9,112] Demak, original metaforalarni tarjimada shakl va mazmun jihatdan qayta tiklash maqsadida soʻzma-soʻz tarjima qilish yoxud izohlash metaforaning oʻgirilgan tildagi analogini berishdan koʻra togʻriroq boʻlishi mumkin. Biroq, tarjimon matn turiga qarab, metaforalarning kontekstdagi vazifasidan kelib chiqqan holda toʻgʻri qaror qabul qilishi maqsadga muvofiq boʻladi.

Nyumarkning metaforalar klassifikatsiyasi ayrim lingvistlar tomonidan maʼqullanmagan, xususan, Dikkins, ushbu klassifikatsiyada keltirilgan klishe hamda stantart (odatiy) metaforalar oʻrtasida aniq farq yoʻqligi, deyarli bir xil xususiyatga ega ekanligini taʼkidlaydi.

Har qanday metafora lingvistik xususiyatdan tashqari, oʻsha tilning milliy-madaniy xususiyatlarini ham ifodalaydi, yaʼni metaforani lingvomadaniy hodisa desak xato boʻlmaydi. Xuddi shuning uchun, metaforalar tarjimasi tarjimon uchun ayrim qiyinchiliklarni tugʻdirishi mumkin.

Piter Nyumark fikriga koʻra tarjimon tarjima jarayonida ikkita katta muammoga duch kelishi mumkin: butun matnni va metaforalarni tarjima qilishda eng maqbul tarjima usulini tanlash va uni qoʻllash muammosi. Ammo bu muammolar toʻgʻri tanlangan tarjima strategiyalari yordamida yechilishi mumkin.

Metaforalar tarjimasi boʻyicha Larson, Nyumark kabi lingvistlar oʻz tarjima metodlarini taklif qilishgan. Xususan, Nyumark metaforani 7 usulda tarjima qilishni, Larson esa metafora tarjimasi besh xil strategiya orqali amalga oshirilishi mumkinligini koʻrsatib oʻtgan. Shundan, Nyumarkning metaforik tarjima usullariga toʻxtalsak:

1. Asliyatda metafora orqali yaratilgan obrazni oʻgirilgan tilda qayta yaratish

Ingliz tilida: to play with someone's feelings

Oʻzbek tilida: bironing hissiyotlari bilan oʻynashmoq;

2. Asliyatdagi metaforik obrazni oʻgirilgan tilda mavjud va uning mentalitetiga xos metaforik obraz bilan almashtirish

Ingliz tilida: Can't say boo to a goose

Oʻzbek tilida: Pashshaga ham ozor bermaydi;

3. Metaforani oʻxshatish tarzida tarjima qilish, bunda asliyatdagi manzara saqlanib qoladi

Ingliz tilida: I can read her

Oʻzbek tilida: Men uni kitob oʻqigandek oʻqiy olaman;

4. Metaforani oʻxshatish tarzida izohlar bilan tarjima qilish

Ingliz tilida: He is a snake

Oʻzbek tilida: U ilonga oʻxshaydi, gap bilan chaqib oladi;

5. Metaforani keng maʼnoli birikma bilan almashtirish

Ingliz tilida: quite the potato

Oʻzbek tilida: ayni menbop narsa;

6. Metaforani olib tashlash, yaʼni tarjimada metaforasiz ifodalash

Ingliz tilida: She was playing the fox

Oʻzbek tilida: U ayyorlik qilayotgan edi;

7. Metaforani asliyatdagidek soʻzma-soʻz berish hamda uni izohlash

Ingliz tilida: Life is a dog

Oʻzbek tilida: Hayot bu koʻppak, baʼzan qoʻlingni yalasa, baʼzan oyogʻingdan tishlaydi.

Lingvist olim Larson esa metaforalar tarjimasi muammosi sabablaridan bir nechtasini keltirib oʻtadi. Birinchidan, asliyat tilida metaforada ifodalangan obraz oʻgirilgan tilda mavjud boʻlmasligi hamda soʻzlaovchilariga nomaʼlum tushunchani ifodalashi sabab. Masalan, qor soʻzi bilan yasalgan metafora Afrika xalqlari yoki Tinch okeani janubidagi xalqlar uchun tushunarsiz ekanligi aniq.

Ikkinchidan, metaforaning obyektini implitsit tarzda kelishi mumkin. "The tide turned against the government" (hukumatga qarshi toʻlqin) jumlasida "jamoatchilik fikri" maʼnosi implitsit shaklda ifodalangan. Tarjimon aynan yashirin ifodani anglash anglamasligi tarjima jarayonida metaforani toʻgʻri tarjima qilinishiga toʻsiq boʻlishi mumkin.

Uchinchidan, bir xalq tafakkurida anglashilgan metaforik obraz boshqa xalq tafakkurida umuman boshqa obrazni namoyon etishi mumkin. "He is a pig" jumlasidagi choʻchqa soʻzi bir xalq tasavvurida iflos, nopok tasvirini uygʻotsa, boshqa xalqda ochofat, yeb toʻymas sifatlarini, yana bir boshqa xalqda esa oʻzgalar fikriga quloq solmaydigan inson konnotatsiyasi mavjud boʻlishi mumkin.

To'rtinchidan, asliyat tilida va o'girilgan tilda turli o'xshatishlarning ishlatilishi. Masalan, ingliz xalqida "there was a storm in the national parliament yesterday" (kecha milliy parlamentda naq bo'ron bo'ldi) gapida qizg'in muhokamani ifodalash uchun qo'llangan "bo'ron" metaforasi boshqa tilda "olov" so'zi bilan ifodalanishi mumkin.

Bundan tashqari, turli tillarda metaforik ifodalardan foydalanish soni farq qilishi mumkin. Ayrim tillar metaforalarga boy bo'lsa, ayrimlari metaforalarni juda kam vaziyatlarda qo'llashi mumkin. Ikkinchi holatda tarjimada metaforalarni to'g'ridan to'g'ri tarjima qilish o'quvchiga matnni tushinishda qiyinchilik tug'dirishi ehtimoli yuqori. [8,276-277] Yuqorida tilga olingan muammolar tarjimondan metaforalar tarjimasida yanada e'tiborliroq bo'lishni talab etadi.

Larson metaforalarni besh xil strategiya yordamida tarjima qilishni taklif etadi:

1. Metaforani o'girilgan til xususiyatlaridan kelib chiqqan holda asliyat matnidagidek saqlash;
2. Metaforani o'xshatish shaklida xuddi, kabi, -dek, go'yo kabi o'xshatish hosil qiluvchi vositalar orqali o'girish;
3. Asliyatdagi metafora o'girilgan tildagi mavjud, ma'nosi o'xshash metafora bilan almashtirish;
4. Metaforani so'zma-so'z tarjima qilib, uni izohlash;
5. Metaforaning ma'nosini izohlash, lekin metaforik obrazni yaratmay tarjima qilish.[8,120]

Larson strategiyalari yuqorida keltirilgan Nyumark strategiyalariga o'xshash, biroq 4 va 5-strategiyalar Larson taksonomiyasidan o'rin olmagan.

Metafora nafaqat lingvistik, balki madaniy hodisa ham ekanligini hisobga olsak, har qanday metafora tarjimada lingvomadaniy xususiyatlarga ham ega bo'ladi. Asliyat tilida metafora yordamida yaratilgan "manzara" o'sha tilda so'zlovchi xalqning milliy-madaniy o'ziga xosligini, asrlar davomida shakllangan olamni anglash tizimini, tushunchalar sferasini o'zida namoyon etadi. O'girilgan tilda ham asliyatdagi metafora ifodalagan tasvir verballashgan yoki boshqa tushuncha bilan ifodalangan bo'lishi tarjimada murakkabliklar keltirishi aniq. Shunday ekan, tarjimada metaforani qay yo'sinda qabul qiluvchiga yetkazish matn turiga, metafora turiga, yozuvchi intensiyasiga bevosita bog'liq bo'ladi. Universal metaforalarning tarjimasini lingvistik qiyinchiliksiz amalga oshirilsa, madaniy xoslangan metaforalar tarjimoni ma'lum strategiyalar qo'llashiga sabab bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Anvarovna, A. F. (2021). Peculiarities of translating self-help book titles into the uzbek language. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(11), 869-873.
2. Anvarovna, F. A. (2021, December). ON PRAGMATIC STRATEGIES OF TRANSLATION. In *Archive of Conferences* (pp. 97-99).
3. Baker, M. (1992). *In other words*. London: Routledge.
4. Bassnett, S. (1980/1991). *Translation studies*. London: Methuen and Company.
5. Hatim, B., & Mason, I. (1997). *The translator as communicator*. London: Routledge.
6. Hatim, B., & Munday, J. (2004). *Translation: An advanced resource book*. New York: Routledge.
7. Larson, M. L. (1984). *Meaning Based Translation: A Guide to Cross Language Equivalence*. London and New York: University Press of America.
8. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. United Kingdom: Prentice Hall International.
9. Newmark, P. (1988). *Approaches to Translation*. Singapore: Prentice Hall
10. Nida, E., & Taber, C. (1974). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E.J
11. Richards. I. A. (1965). *The Philosophy of Rhetoric*, New York: OUP.